

11-dik sz. Marc. 18. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Fábián Gábor.“ *Cs. Á. tól* — „Ma hatvan éves.“ (költ.) *Szász Károlytól.* — „A csodálatos kertész.“ (Beszély.) — „Mexikóról.“ — „Pécsvarad s Vak Béla neveltetési helye.“ *Nyarfi Károlytól.* — „II. Rákóczy Ferencz végrendelete.“ *Tandás Mihálytól.* — „A pest-városi árvaleányház.“ — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* —

Ujdonságok. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Fábián Gábor.“ — „A régi Mexiko vagy Tenocstitlan látképe, közepén a nagy teokalyival.“ — „Jelenet Cortez csatáiból az aztékek ellen.“ — „Vak Béla neveltetési helye Pécsváradon.“ (Fénykép után rajzolta *Strohmüller*) — „A pest-városi árvaleányház.“ — „Nevezetes névaláírások.“

Ujdonságok.

—v.— (*Mai számunkhoz van mellékelve*) lapunk új évnegyedi előfizetési fölhívása, melyet midőn t. régi előfizetőink figyelmébe ajánlunk, egyuttal tudatjuk, hogy a márciusi utolsó számban minden most folyó közlemény be lesz fejezve, úgy hogy az april elsejétől jelentkező új előfizetők egyetlen cikket sem fognak csonkán kapni. Az előfizetéseket mielőbb kérjük beküldeni, nehogy azon kellemes kellemetlen helyzetbe jussunk, mint a mostani évnegyedben, midőn még februárban is számításunkon felül oly sürdűen jelentkeztek előfizetők, hogy bár lapunk 3000-nél több példányban nyomatik, az első számokat már nem küldhettük meg többeknek.

—v.— (*Ez évi színesnyomású jutalomképünk tárgyát illetőleg*) több oldalról érkezvén hozzánk tudakozódások, bár azt titokban akartuk tartani, hogy annál kedvesebb legyen a meglepetés, — most már mégis fölleplezzük. A kép ugyanoly nagyságu lesz, mint a „Dobozi,“ hogy annak párja lehessen; a világitás, csoportozat és színezés azonban annak tökéletes ellentéte. A kép eredetije most jutott nemzeti muzeumunk múkincsei közé, a hol azt *Keleti Gusztáv* ismert jeles ecsetű festésziünk számunkra oly tökéletesen másolá le aquarellben, hogy ez az öles nagyságu eredetihez minden tekintetben méltó, s ezen másolatról e napokban kezdik el illető művészeink a nyomáshoz szükséges tiz lapot készíteni. Így tehát jutalomképünk ez idén sokkal hamarább: három hónap múlva annyira elkészül, hogy akkor szétküldözését a kiadóhivatal már megkezdheti azok számára, kik akár egyszerre, akár évnegyedes részletekben fizettek elő egész évre, s a csomagolási és bélyegilleték fejében a 30 krt is beküldötték. De már tovább nem tesszük próbára olvasóink türelmét s azért röviden megmondjuk, hogy képünk tárgya a Párisban lakó genialis művésziünk, *Madarász Viktor* által festett „*Frangepán és Zrinyi utolsó találkozás a bécsujhelyi börtönben, lefejeztetésük előtt,*“ mely főstmény nemzeti muzeumunk képeinek egyik legszebb darabja.

—v.— (*A képviselők házának márc. 14-dikei ülése*) ismét nagyfontosságú volt, mert ekkor olvasták fel a kir. leiratra készült viszonz-válaszfelirati javaslatot. Az ülés kezdetén először ismét több Királyhágón-tuli képviselő megérkezését jelenték, aztán a Bars- és Nyitramegyéből benyújtott kérvényeket, melyek a megyék visszaállítását sürgetik, s ezek a kérvényezési bizottmányhoz utasítottak. Ezután jelentette elnök, hogy a ker-

vényezési bizottmány tagjainak Kemény Gábor, Geduly S., Tolnay K., Jendrassik M., Ghyeczy I., Tisza L., Bónis S., Zsedényi Ede, Miletics Szv., Sárközy J., Lukinics M., b. Vay L., Szaplanczay I., Ráday G. és Trefort Á. lőnek megválasztva. — A viszonz-válaszfelirati javaslat szerkezetét *Csengerly Antal* lassú és nyomatékos hanghordozással olvasta fel, s ezt többször a helyeslés hangos nyilatkozatai kísérték; ezen felirati javaslatot egész terjedelmében külön mellékletkép veszik oiva-sóink mai számunkban. Az elnök most rövid időre felfüggeszté az ülést s ez alatt ünnepélyes beszédben jelentette, hogy a nagy-kúnok kis-újszálási polgári köre áthatva Deák Ferencnek nagy érdemei, különösen febr. 22-dikén tartott országgyűlési beszéde által, egy emlékiratot küldött a nagy hazafi számára, hogy adja át azt a ház színe előtt, ha ez a ház szabályaival nem ellenkeznek; mire Deák röviden, de meghatottan válaszolván, nagy szerénységgel csak azt kérte, hogy e megtiszteltetés a jegyzőkönyvben ne legyen megemlítve, mert úgymond „az országos tanácskozások magasabb állanak, mint minden egyes ember, akárki legyen az.“ Az emlékiratot egész terjedelmében térhiány miatt nem közölhetjük, de adjuk annak legalább egy részét, mely így hangzik: — „Tisztelt hazafi! Azt mondá Ön február 22-iki remek beszédében a hitrege után, hogy Antaeus a Herculessel küzdésben valahányszor földre terített, mindannyiszor attól, mint anyjától, új erőt nyert és kapott. Nekünk, a törvény betűit kevésse ismerőknek, kik az elnyomott szabadság, s az anyagi inség herculesi kinjaival folyvást küzdünk, Önnek beszéde, Ön páratlan politikai bölcseségének és rendületlenül nemes hazafiságának élő kinyilatkoztatása — azon bűvös hatalom, mely, ha hazánk sorsa felett kétségbeesni, vagy saját terheink alatt lerogyni készülünk, mindannyiszor új erőt, bátorságot és kitartást lehel és kelt keblünkben. És bár megvallani kénytelenítettünk, mikép nekünk, a lefolyt mostoha évek inségei által leginkább suttogottaknak, különösen jól esnék az Ézsau tál lencséjé: áthatva azon örök igazságok isteni erejétől, melyek, mintha sziveinkből vétettek volna ki, Önnek beszédében kinyilatkoztatvák, készebbek vagyunk még évtizedeken át békén tünni inséget és lealáztatást — tünni odáig, mig ruháink rongyokká foszlanak, és felemésztett igavonó barmaink helyett magunkat fogjuk az eke elé, vagy bár meghalni százszoros kin alatt: semmint az anyagi jobblét lencséjeért hazánk örök jogainak árulói, hazánk-nak, e közanyánknak gyilkosai legyünk. — Apáinktól így tanultuk ezt; ők is huzták Kun László



Második évi folyam.

11. szám.

Március 18. 1866.

F á b i á n G á b o r.

A férfi, kit bemutatni nekünk jutott a szerencse, Arad város képviselője, a magyar tud. társaság veterán r. tagja, s Arad városának egyik legjelesbike: Fábrián Gábor.

Született 1795. évben Veszprémmegye Vörösberény nevű helységében. Atyja, az irodalmi téren ismert nevű József, ref. lelkész és esperes s anyja Somogyi Zsuzsánna, a „Mondolatok” írójának, Gédeonnak néneje volt. A gondos szülők szeretett gyermeküknek gondos nevelést adni óhajtván, kora fjuságában Pozsonyba, majd Páparára küldték, s innét 1817-ben a pesti egyetemre ment; 1821-ben ügyvédi oklevelet

nyert. Mint ügyvéd 1824-ben Aradmegyében a világosvári urodalom rendes ügyésze lön, s ily állomásban működött 1837-ig.

1837-ben állomását, s vele ügyvédi foglalko-

zását is teljesen elhagyva, Arad-megye rendes választott táblabírójává lön, mely állomásában, általában ismert igazságszeretete s következetes jelle-

ménél fogva, bár mindig az ellenzék vezére volt, általános bizalmát bírta Aradmegyének, s bíraskodó eljárása nemcsak saját, de az ellenpárt által is igen gyakran vétetett igénybe. Aradmegye terme az újabb kor politikai reformkérdéseinek eldöntésénél gyakran hangzott lelkesítő beszédeitől, s a napi kérdések eldöntésére mindig irányadó volt Fábrián beszéde.

Ez általános bizalom nyilvánulása volt, midőn 1843-ban a po-

zsonyi országgyűlésre a megye öt jelölő ki egyik követéül, azonban megválasztása meghiusult; de annál szebb jutalma volt a pesti nemzetgyűlési követek választásánál, midőn is két kerület egy-



Fábrián Gábor.

szere választá meg; ez országgyűlésnek egész végig tagja is maradt. — 1849-ben az újonnan alakított hétszemélyes tábla bírájává neveztetett ki, s e miatt a forradalom elnyomása után haditörvényszék elé állított, s jöllehet ő is többekkel együtt kegyelmet nyert ugyan, de személyes zaklatások, házkutatásoknak továbbra is kitéve lévén, hogy ezt elkerülhesse, végkép viszszalépett a közügyekből, s minden percét családjának és az irodalomnak szentelé.

Irodalmi működésének kezdete még ifju éveire esik vissza, midőn is Nözséry álnév alatt verseket irt az Aurórákba. Később tanulmányai eredményét akarva bemutatni, 1824-ben kiadta Hafiz persa költő Ghazelláit és Töredékeit, a reá következő évben pedig a felső-magyarországi Minervában több arab és persa költőből fordításokat közölt; 1828-ban *Frithiof svéd költőből* közölt mutatványokat, 1829-ben *Napoleon önéletírását* fordítá franciából, s aztán pár évi szünetelés után 1833-ban Ossian énekeit ültette át a magyar irodalomba az eredeti mérték szerint 3 kötetben; majd 1843-ban Tocqueville *Demokráciáját Amerikában* (3 kötet), 1846-ban pedig Heinsius *Neveléstani kézikönyvét*. Átalában a mult félszázad minden folyóirata hozott Fábiantól érdekes és kitünő olvasmányokat, rendes munkatársa lévén a Tudományos Gyűjtemény, Felsőmagyarországi Minerva, Pesti Hirlap, Athenaeum, Uj magyar Muzeum című folyóiratoknak. — *Aradmegye* tudományos szakavatottsággal irt leírását 1835-ben adta át az olvasó közönségnek.

Fábian irodalmi működésé, mint láttuk, leginkább fordítványokból áll, de e fordítások becesek. Utóbbi években már előrehaladt korában sem hanyatlott buzgalma, minek bizonyosága Cicerónak összes levelei fordítása 7 kötetben, s az ezt követő „Cicero vegyes munkái,”

Irodalmi buzgóságának jutalmául már 1832-ben a tudós társaság levelező, s 1835-ben rendes tagjává választá, s később a Kisfaludy-társaságtól is tagsági oklevéllel tiszteltetett meg.

A hol csak közügyről volt szó, ott volt Fábian mint tekintélyes párt vezetője, s minden országos vállalat kezdeményezői Fábiant mint legbuzgóbb s legtevékenyebb vidéki ügynököt keresték fel. Aradmegyében a kinevezett iskolai bizottmányok élén mint elnök nagy ügyszeretettel és képességgel működött. Neki köszönhetjük megyénkben a görög n. egyesült és g. e. hitfelekezet között keletkezett vitának elintézését, melyben ő mint megyei kiküldött részrehajlatlan igazságossággal járt el. Az Aradon éveken át virágzott olvasó együletet ő állítá fel. Neki, mint főgondnoknak, köszönhetjük, hogy Aradon ref. templom és parokhia építettett.

Fábian Gábor életének legszebb napját 1865. évi november 19-én élte. Arad város polgárai 1865. évi november 19-én bizonyíták be azt, hogy a honfui erényt, a közszolgálatbani fáradoalmakat méltányolni képesek. A mondott napon választá a város a jelenlegi országgyűlésre képviselőjéül.

Cs. Á.

Ma hatvan éves

(1866. Február 25.)

Én sem vagyok már gyermek; oh bizony
Rég volt, mikor lepkék után futostam.
Elszállt, pedig tartós volt, tavaszom,
S a nyári dél süit homlokomra mostan.
Megházasodtam; gyorsan növekesznek
Kis gyermekink is, népesül tanyám,
Mit nyájas emlék s zöld remény legyezget. . . .
— Ma hatvan éves az édes anyám.

Most veszem észre: hogy mi nagy idő!
Én férfi lettem, a míg ő megaggott.
Arcán egymást átmetszi a redő
S felejtí ajka a vig régi hangot.
Csak néha-néha nyílik még mosolyra,
Mint késő-rózsa évnek alkonyán,
Hamar hulló levelét szélbe szórva
— Ma hatvan éves az édes anyám.

Lehajtja gyakran bánatos fejét,
A lassu könny hosszan pereg le képén.
Tudjuk mi jól: mely gyász emléke vét
Lelkére árnyat, kedvit összetépvén,

Csodáljuk-é hogy régi kedve eltűnt,
S keserv tapadt legédesb mosolyán?
Mi ifjak voltunk és vigaszra leltünk
— Ma hatvan éves az édes anyám.

Mi ifjak voltunk késő volt neki
Feledni már; a vén fa nem hajt újra,
Ha fele-törzsét vihar törte ki
S letápve fonnyad fele-koszorúja.
De jó az isten, s az idő oly áldott:
Enyhít a nem felejtő sziv bajján.
A kín dagálya mély medrébe szállott
— Ma hatvan éves az édes anyám.

Mi szeretettel veszszük őt körül,
Nyájas mosolylyal s gyöngéd gondjainkkal;
Kis unokákon jó lelke örül,
Hangzik körülé játéklárma, vig dal.
Ő kötögetve ül csak agg karszékén,
Elméje méléán bolyg multak nyomán
S fel-felsohajít a szebb idők emléken
— Ma hatvan éves az édes anyám.

Kis unokák, fogjátok környül őt
Nyakára fűzött gömbölyü karokkal.
Mosolygjátok szemébe szebb jövőt,
Míg a nehéz mult gyász- emléke elhal.

Birjátok őt mosolyra; a búgondon
Hadd győzzön a kedv, hadd legyen vidám,
Mig mosolyának megörülve mondom:
— Ma hatvan éves az édes anyám!

Szász Károly.

A csodálatos kertész.

— Beszély. —

(Folytatás.)

Mióta egyszer Denge Laci úgy kérdezte a Dar-nayék kocsisától: „hát a csodálatos kertész mit csinál?” — azóta rajta maradt ez elnevezés Henriken. A kastélybeli cselédség örült, hogy talált egy szót, mely iránta való érzelmeiket kifejezi. A „csodálatos” szó alkalmasnak tetszett előttük. Henrik valóban csodálatos kertésznek látszott.

Mint ember nem volt csodálatos, hanem mint kertész bizonyára annak tűnt fel mindenki előtt, a ki a kertészt közönséges szolgának tekinti, nem gondolva meg, hogy e pályát külföldön sok igazán művelt ember választja kenyérkeresetül, s hogy a virágokkal való bánás még az egyszerű embereket is finomakká változtathatja. Tudja az isten, talán van annak is hatása, ha az ember bárói nemzetségből származik; az arisztokrataság talán átmegegy a vérbe. Szinte nehéz arisztokratát képzelni, a ki oly tettekre, melyeket műveletlen emberek követnek el, képes volna. Van lényükben mindig valami nemesség, lovagiság, zománc, melyet a születéssel örökölnék.

E céltalan és bizonynyal nagyon ingatag eszméláncolat folytatása helyett a tényt adjuk elő, hogy Henrik igen urinak, előkelőnek tetszett állsához mérve. Lett légyen az születésének, vagy személyes érdemeinek eredménye, de a ki vele egyszer találkozott, elismerte, hogy ráillik a csodálatos kertész elnevezés. Kirítt belőle, hogy nem kertésznek való; s mindenki hajlandó volt Denge Laci példájára, valami elátkozott hercegnek tartani.

Ő nem sokat törődött e véleménynyel, melyet kivivott. Komolyan, magába vonultan haladt útján s nem lehet mondani, hogy a kert állapota roszabb lett volna, vagy hogy ettől félni lehetne, mióta ő vette át. Elvégezte dolgát lelkiismeretesen és ügyesen; jól tudott parancsolni, s a mibe maga kezdett, eredményt tudott felmutatni rövid idő alatt. A kertészlegények azt mondták, hogy szerencsés keze van.

Üres idejét azzal töltötte, hogy olvasott vagy pisztolylovásban gyakorolta magát. Egy kissé előkelő és zajos multság egy kertésznek bizonynyal, a kinek inkább holmi csendes boritalban kellene

örömöt találni s boldognak lennie, ha jól lakhatik s kialudhatja magát.

A cselédek tudtak róla beszélni, hogy a csodálatos kertésznek egész könyvtára van; a szobaleány, a ki takarított nála, elárulta, hogy szobája meg van rakva mindenféle szerszámmal, a mi nem tartozik a „mesterséghez.” Egy pár vivó-kard is van szobája falán, melyek közül az egyiket gyakran használja a kertész ur egyedül. Ugy megverekszik sokszor egymagában, hogy szinte neki izad. Valószínűleg gyakorolja magát a vivásban. Szokott rajzolni is; az igaz, hogy leginkább virágokat, de a szobaleány mennyre-földre esküdött, hogy igen szépek.

Apráinkint kiszivárgott továbbá a cselédek közé s e fogadatlan telegráfok által az egész faluba, hogy a kertész ur nemcsak okos, hanem jó ur is. Nagyon jó szive van. Nemsokára, a hogy megérkezett, a vén kertész hátramaradt dachslí kuttyája, melyet a cselédek közül senki sem szenvedhetett, beleesett a kerti kutba. A kertészlegények nevetve vették körül a kutat, a kertész ur azonban megsziidta őket, nagy ügyvel-bajjal maga kihuzta a szegény állatot, s a hogy az egyik lába el volt törve, köteléket csinált neki mindenféle füvekből, szobájába vitte, ott ápolta, maga adott neki enni s ott tartotta, míg ki nem gyógyult, úgy hogy most a törött lába jobb a többinél.

Ilyen hírek terjengettek; roszat senki sem tudott rá mondani, csak azt, hogy büszke, de ezt is csak annyiban, hogy nem szívesen áll szóba mindenkivel, hanem a múltkor, mikor a kertészlegények megfogták a Gyuró Kata kis fiát, a ki virágot akart lopni, milyen nyájasan intette a kis fiut, hogy azt többé ne cselekedje, milyen szép beszédet mondott, s adott neki egy egész bokrétát, csak hogy máskor ne lopjon, ugy-e?!

Egy szóval, különös ember volt. Ráillett, hogy csodálatos.

Épen tavasz nyílt, mikor a kertét átvette. Körülnézett mindent. Azt mondta, hogy szép kert, lehet vele valamit kezdeni. Azóta csendesen, zajtalanul megvan a kertben. Ő nagysága nem találkozott vele az első két hétben, szinte resteljük

megvallani, pedig úgy volt, hogy félt vele találkozni; nem tudta, hogy mint viselje magát iránta. Attól tartott, hogy feszült viszonyba jut vele.

Feszült viszony urnő és cselédje közt! Nevetséges, pedig igaz volt.

Nem tudjuk, hogy Auróra mit gondolt. De az szintén igaz, hogy míg a kertész szorgalmasan működött a kertben, vagy szivarját sziva gondolatokba mélyedten támaszkodott a kerítéshez, a magános szobából nem egyszer pihent rajta két sötét szem, mely egykor a nap arany sugarai által megdicsőülten látta őt állani férfias szépsége egész teljében.

A fehér függöny nagyon gyorsan összehúzódott volna, ha a kertésznek csak sejtelve lenne is arról, hogy valaki nézi, vagy ha a szobába lépnének. Auróra atyja leánya volt, büszke és előkelő.

Két hétre a kertész megérkezése után sajátos jelenet ment végbe a kertben, melyet le kell írunk.

Ő nagyságának vendégei jöttek, egy pár család a szomszédból s a rendes vendégek a faluból: Denge Laci és Kovács Feri urak.

Gyönyörű délután volt. Sétát indítványoztak a kertben, s az indítvány általánosan elfogadtatott.

Darnayné először volt kertjében, mióta új kertésze belépett szolgálatába. Maga is kíváncsi volt mint vendégei, hogy mit fog találni.

A kert igen szép volt. A természet pezsdülésnek indult. Akkor ültették ki a virágokat. Egy kis paradicsom ígérkezék itt alakulni. Darnayné maga is meg volt lepelve, mint vendégei. Több újítást vett észre, melyek igen előnyösök voltak.

A kertész ott állott egy rózsabokor mellett; komolyan, de különben tökéletes udvariassággal üdvözlé a társaságot s egy gyönyörű kinyílt rózsát mutatott be. Elsőt ama bokron s az egész kertben.

Auróra mellett természetesen Denge Laci „csapta a levelet,” hűn követve buzgó satellitja: Kovács Feri által.

Midőn az elhaladt társaság után a rózsatóhoz értek, Auróra végignézett a kertészen, a ki nyugodtan állt virága mellett. Auróra szemében dac volt, ingerültség, büszkeség, gög. Ki tudná indokait? haragudott talán magára s ezt akarta a kertésszel éreztetni. Ohaját nyilvánítá Denge Lacinak, hogy szeretné ama virágot birni.

Denge Lacinak sem kellett több.

— Törje le s adja ide azt a virágot! — szolt a kertészhez hetykén.

Henrik nem mozdult.

Volt a falusi uracs pimasz modorában valami, mi a legesendesebb vérű embert is feldühítette volna. Henrik észrevette a kisasszony szemében is a lealázási szándékot, és nem tanuskodott valami nagyon heves vérről, midőn megharagudott.

Elhatározta, hogy dacolni fog. Eszébe jutott, hogy ő bárói család ivadéka. Ne nevéssék őt ki; szemöldeit összehuzta, s orrlyukai kitágultak.

— Nem hallja? — riadt rá pöffeszkedve Denge Laci, igen megörülve, hogy jó alkalma nyílik olesó hősiességet mutogatni. — A virágot! A kisasszony kívánja.

— Ha a kisasszony kívánja, — felelt magát mérsékelve Henrik, — tudni fogja kívánságát nekem kijelenteni.

— Ejnye ilyen adta, — pattant fel Denge Laci, — nem fog engedelmeskedni.

Közelebb lépett a kertészhez, hanem ez jó alkalom volt Henriknek, hogy kezét megragadja. Mintha vasesvar sajtolta volna össze öklét, úgy érezte Denge Laci.

Kipirult a fájdalom miatt, hanem egyszerre halavány lett. A szavaktól lett halavány, melyeket Henrik fülébe sugott.

E szavakat soha sem tudta meg senki, mert Denge Laci nem dicsekedett velök.

— Karddal vagy pisztolyal szolgálatára állok az urnak, de virággal nem!

Ezek voltak azon szavak, melyek miatt Denge Lacinak leesett az álla. Elszontyolodva lépett hátra.

Auróra Kovács Ferivel néma, de részvétteljes tanuja volt a jelenetnek.

— Kérem a virágot! — szolt lihegő hangon Henrikhez.

Henrik udvariasan nyujtá át.

Midőn átadta, Auróra kitörő indulattal tépte szét és szirmait lábai elé dobta; aztán büszkén, gögösen elindult a társaság után, mely jó messzire haladt.

Denge Laci szótlánul indult vele, Kovács Feri szintén, bár nem értette a történeteket. De látta a déleceg kertész alakjáról, hogy itt nincs tréfálkozásnak helye.

— Bizonyosan megörült! — suttagá.

Henrik összefont karokkal, némán, büszkén, de fájdalmasan nézett utánok, s midőn eltávoztak a kertből, köny gyült szeméibe.

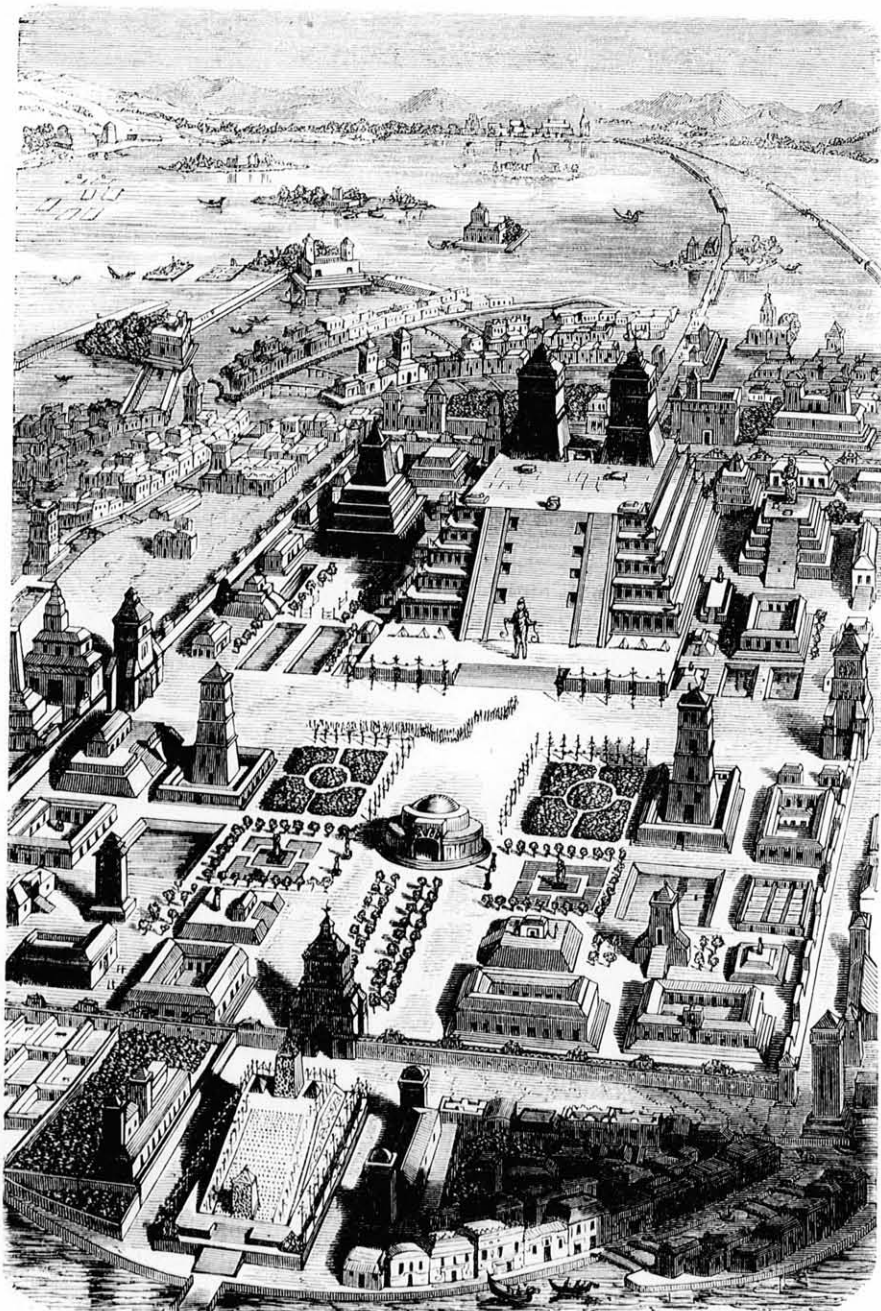
Szegény bolond fia, szegény esodálatos kertész!

(Vége köv.)

M e x i k ó r ó l

I.

Mióta Mexikó trónjára egy ausztriai főherceg | tán mai különböző viszonyait ismerteti. Ez alka-
lépett, kit tengerentuli nagy utjára számos hazánk- | lommal e műből közlünk némi mutatványt.



A régi Mexiko vagy Tenocstitlan látképe, közepén a nagy teokalyival. (Gomara egykoru leírása után.)

fia is elkísért, — azóta e birodalom ismerése ránk magyarokra nézve kétszeresen érdekessé vált. Ez okon talán nem lesz időszerűtlen azon terjedelmesebb mű, mely Emich G. kiadásában mintegy két hét múlva fog megjelenni és mely Mexikónak történetét Miksa császár trónralépteig, a birodalom régi népeinek társadalmi és műveltségi életét, az-

Amerika egyes részei felfedeztetése után több vállalkozó akadt, a ki mint a hajdani Jázon, kalandortársakkal, ismeretlen utakon az „aranygyapjuért“ elindult; „aranygyapjuért“ mondjuk, mert kétségtelen, hogy a felfedezők legnagyobb részét kincsszomj vezérelte.

Legnevezetesebb volt ezen felfedezők s hódítók

közül Cortez Ferdinand, a ki Cuba szigetéről mintegy hatszázad magával szállott hajóra s jó szerencséje által vezérelve egy oly birodalomba, a mai mexikói szövetkezett államokba jutott, melyeknek több millióra menő, jobbadán azték lakói ezen korban a műveltség oly magas fokán állottak, a milyen hogy léteztessék a világ többi ösmert részétől eddig tökéletesen elszigetelt Amerikában, arról Európában nem is álmodtak.

Az aztékek birodalmának feje ezen idők szerint az utolsó Montezuma volt, s lehet, hogy ennek gyöngébb uralkodása, lehet hogy az egyes államok közötti nem egyenlő műveltségi és hatalmi viszonyok okozták, — a birodalom épen akkor sietett bomladozása felé. Ezen körülmény s az aztékek egyik vallásos szó hagyománya, mely szerint a földükön megjelenő fehér emberekben egyik istenüknek, az Ojokatlnak nevezett légisten utódait látták, kimondhatlan szerencséjére szolgált Corteznek, mert így egy részről fölhasználhatta az egyes törzseknek egymás elleni féltékenységét, más részt pedig személyes megjelenésével félelembé ejthette a vakhit gyermekeit, kivált midőn lovon ülve, ő és társai eddig itt soha sem látott új lényeknek mutatkoztak, vagy midőn elsüté ágyuit, melyek hangját a benlakók az istenek mennydörgéseinek hívék.

Csak így foghatjuk föl, miként hódíthatott meg Cortez négyszáz emberével egy oly birodalmat, mely mintegy 8 millió vitéz lakossal birt!

Ezeket előre bocsátva még megemlítjük, hogy Cortez a mai Veraacruznál szállott partra, hol háta mögött kis gyarmatot alapított, s átkelve a mexikói völgyet övező hegyeken, a város elé jutott több-kevesebb viszontagság és esata után, melyek közül egyik képünk azon jelentet ábrázolja, midőn spanyoljaival és a vele szövetkezett tlaszkalai köztársaság lakóival a csululaiakra ront. A város leírását később adjuk s itt csak azt mondjuk el egy szemtanu leírása szerint, hogyan fogadta őt Montezuma.

1519. nov. 8-dika volt.

A széles országuton a császár fényes kísérete közelített. Egy csapat ind nemes közt, kik előtt, aranybotokat tartva, három fő államhivatalnok lépdel, tollakkal és drágakövekkel kirakott s főemberek által emelt aranyos hordszéken immár maga az azték birodalom ura is közelgett. A korona hűbéresei mezitláb, lassu, kimért léptekkel és lesütött szemekkel haladának. A menet a spanyol vezértől bizonyos távolban megállapodott, s Montezuma a gyaloghintóból kiszállva s unokájára és öcsésére támaszkodva, a spanyolok felé indult. A földön, a merre haladnia kellett, szőnyegek terül-

tek el, nehogy császári lába a durva rögöt érintse. Az előkelők alázatosan és szemlesütve álltak az ut két felén, a köznép pedig uralkodója láttára térdeire esett.

Montezuma nemzete övét és redős köpenyét (a tilmatli-t) viselé. Lábat aransarku papucsok fedték, s mind ezek, mind köpenye gyöngyöktől s drágakövektől ragyogtak, mely utóbbiak közt a smaragd s az asztékek szemében különösen becses zöldlángu salsivilt legszembetünőbbek voltak. Fejét hosszan hátralengő zöld toll diszité, inkább a hadi, mint a császári méltóság jelvénye.

A fejedelem jó negyven éves lehetett, alakja magas és szikár s nem aránytalan alkotásu. Sima fekete haja nem volt feltűnően hosszú, szakála ritka s arcszine halványabb, mint a rozsdaszinü indus törzseknél közönségesen látni. Vonásain nem volt még meg ama mélabús kifejezés, melyet egy későbbi időszakból való képe mutat. Méltósággal mozgott, mit mérsékelt a jóindulat kifejezése. Magatartása valóban nagy fejedelemé volt.

Ilyen volt a benyomás, mit az azték császár a legelső találkozás alkalmával a fehérekre tett.

Közeledésére a sereg tiszteletteljesen megállott. Cortez leszállt lováról, s néhány lovasától kísértetve, eléje ment. E pillanat mindenkire nagyjelentőségü volt. A két nevezetes ember pár percig barátságosan társalgott, mire a spanyol hadvezér tarka kristályláncot függesztett Montezuma nyakába, s oly mozdulatot tett, mintha meg akarná őt ölelni. A két kísérő azonban megakadályozta a barátságnak ilyenmü nyilvánítását, s felindulni látszottak uralkodójuk megszentelt méltóságának eme fenyegető megszenteltetésén. A szokásos udvariaságok kicserélése után meghagyá öcsésének a császár, hogy a spanyolok elszállásolására a fővárosban, gondja legyen. Maga trónja mennyezete alatt ismét helyet foglalt, s a mint jött, azonképen ismét elvitette magát. Az európaiak nem késtek őt követni, s lobogó zászlókkal és vigan zengő zene mellett vonultak be Tenocstitlan déli negyedébe.

Itt még több okuk volt bámulni. A szegényebb osztályok lakásai leginkább sárkunyhókból állottak, de a főutcán, hol átvonultak, az előkelők likacsos, vörös kőből épült házai tüntek szembe, melyek habár itt-ott magasodtak csak két emeletig, mégis sok helytt nagy tért foglalának el. A lapos tetőket kőfalak védték, úgy hogy minden ház erősség volt egyszersmind. Sok helytt virágágyakhoz hasonlitanak, oly sűrűn voltak a legillatosb növényekkel beültetve, míg többször teraszszerü kertek tüntek fel a házak között. Itt-ott nagy, négyszegü vásártérek fogadták a hódítókat, majd egy-

egy pyramis-alaku templom emelkedett ki előttük óriás tömegével. A főt néhány mértföld hosszú volt, s csaknem egyenes vonalban, közepén szegte át a várost, úgy hogy tulsó vége a sik ország leg-szélső határáig látszott terjedni.

Mily sokféle érzelem szállhatta meg a sűrűn összecsoportosult néptömeg szívét ez emlékezetes órák alatt. A gyalog és lóháton haladó fehérekre félelemmel és bámulattal, a tlaskaltekek soraira (a Cortezzel szövetkezett indekre) ellenben leplezetlen megvetéssel és gyűlölettel tekintének. Ehhez képzeljük a spanyolok gondolatjátékát, kiknek nagy része azon töprengett, vajjon bevonulásuk napja a százezrektől lakott városba, az üdv vagy a kárhozat napja-e? — Számos hidon mentek keresztül, melyek alatt gabonával és zöldséggel terhelt indus bárkák sikamlottak tova. Végre, csaknem a város közepén egy nagy téren megállottak. Ott állt, a jelenlegi mexikói székesegyház helyén a hadisten pyramis-temploma, mely nagyságra és szentségre csak a csolulai templomnak engedett.

A bálványpalota nyugati kapujával szemközt egy sor kőépület állt, Montezuma atyjának, Akhajakatlnak egykori laka. Ezek kaszárnnyául a spanyoloknak lönek kijelölve. Az udvaron maga a császár várt rájok, őket méltólag fogadandó. Cortezhez lépvén s nyakára aranyba foglalt, kagylókból álló, ritka gazdagságu kötöt függesztvén, megnyerő jósággal szólt:

— E palota tiéd és társaidé. Nyugodd ki magad, kis idő múlva újra látni akarlak.

Erre kíséreléssel együtt eltávozott. Cortez körülnézett az épületben, s látta, hogy kényelemhiányról sem ő, sem katonái nem panaszkodhatnak. A nagy épület udvarterein s külső melléképületeiben a tlaskaltekek is beszállásolhatták magukat. A téres tanyát vastag falak vevék körül, melyek szilárd tornyaikkal és hatalmas támaszfalaikkal jó védszerűl szolgáltak. Ágyuit a bejárások irányában állítá fel, s mintha háboruban volna, öröket rendelt ki s csak ezen elővigyázati rendszabályok megtétele után engedé meg katonáinak a számukra készített fölséges lakomát élvezni. Étkezés alatt számos mexikói rabszolga szolgált fel vitézei körül. Kis idő múlva Montezumát jelenték. A császárt ezuttal csak néhány főember kíséré. Miután mind ő, mind Cortez helyet foglaltak, s körülöttük a spanyol tisztek és aszték főnökök tiszteletteljes csendben megálltak, a társalgás donna Marina, Cortez indus kedvese és tolmácsnője közvetítésével megkezdődött.

Ez eleinte a spanyolok hazájára és kormányzati modorára vonatkozó barátságos kérdésekből s fe-

leletekből állt, míg végre a Cortezt s társait Mexikóba vezető okok kerültek szőnyegre. Megjelenésének okául a spanyol parancsnok ama vágyat hozá fel, hogy a nagy fejedelmet megismerhesse, s vele Krisztus vallását közölhesse. Mielőtt az aszték fejedelem vendégét elhagyná, kíséreléssel intett, s az idegenek számára hozott ajándékokat kirakatta. Ezek egyéb becses készítményeken kívül ismét ruhákból és ékszerekből állottak, minden spanyol számára. Ez megtörténvén, Montezuma ugyanazon szertartásokkal, mint jött, távozott.

E nap estéjén Cortez minden ágyuját megszólaltatá, mi a babonás aszteknek keblét szorongással s ijedtséggel tölté el. De épen ezt akarta, s csak miután ezt elérte, adta át magát hosszú idő után először a jótevő nyugalomnak. Mindjárt reggel engedelmet kért a császár látogatását viszonzhatni. Az engedély minden nehézség nélkül megadatott, s Cortez, Alvarado, Sandoval, Velasquez és Ordaz kíséretében s néhány veteránjától kísérve, a legfényesebb öltözetben hagyta el lakását. A közel eső s Montezuma alatt épült császári palota oly széles alappal birt, hogy falai közt egész csoport különféle épület helyet talált, s a főépület lapos fedélzetén, — mint a hódító állítja, — 30 lovag igen kényelmesen tornázhatott volna. Ezen alacsony kőépületekben nagyszámu diszterem, szoba, fürdő stb. létezett, melyeknek izléses fölszerelését Cortez a Spanyolországban eddig látottaknak eléje teszi. A császári székhely homlokzatai faragványokkal voltak gazdagon díszítve. A főbejárat fölött a császári címer: egy ifju párdüca törő sas ékeskedett.

A tulajdonképi székhely mellett különféle célú más épületek is állottak. Egy nagy épület gabnátárul, egy más áru- és éléstárul szolgált. A fegyvertárban hadi eszközök és öltönyök őriztettek, a legszébb rendben. A császár nagy kedvelője volt a lapdázásnak s minden lovagi mulatságnak, s e célra külön termek állottak fenn. A kardot (makahuitl) maga is mesterileg forgatta, s örömet jelent meg ifju nemesi bajnokgyakorlatain s néma harc-előadásain.

Az udvarokon szökőkutak tüntek szembe, s a csarnokokban egész raja tolongott az udvari hivatalnokoknak. A főépület paldózata pálmalevelekkel volt fedve s a szobák falai tarka gyapjuszővetekkel, vadállatok bőrével s pompás tollmozaik-szőnyegekkel beaggatva. Az elmét szagos füstölők s kábitó illatok bódíták el.

Montezuma barátságosan fogadta az idegeneket. Cortez a beszélgetést csakhamar a szíven fekvő tárgyra vitte át. Föltette ugyanis magában, hogy

téritési munkáját siettetni fogja, mert helyesen következtette, hogy Krisztus hitének fölvétele a császár részéről, bizonyynyal népe gondolkodására és magatartására is befolyással lesz. Azért hittani ismereteinek minden kincsét kitarja, s fölhasznál minden hatalmában álló szónoki fogást, míg elválhatlan társnője, Marina, Jézus felséges vallását ezüst hangjával igyekezett Montezuma előtt érthe-

előmutatá sovány meztelen karját — húsból és esontból, mint a tiétek. Őseimtől öröklött birodalmam nagy, de tudom, hogy a ti uratok, tul a vizeken, nálam sokkal hatalmasabb, birtokosa mindannak, mit eddig a magaménak tekinték. Én az ő nevében uralkodom. Te az ő követje vagy, s testvéreiddel együtt megosztazol javaimban. Pihend ki magadat fáradtságodból. Gond legyen rátok, mint



Jelenet Cortez esatáiból az aztékek ellen.

tővé tenni. De minden hasztalan volt. Montezuma figyelemmel hallgatta ugyan a lelkes szavakat, de csakis hallgatta. A spanyol vezér heves beszéde után így szólt:

— Talán olyasmit hallottatok rólam, hogy én is istennek képzelem magamat, s arany és ezüst házakban lakom; — látjátok, ez nem igaz. Házam fából és kőből van, mint a többi, s testem, — s itt

reám is van.

Könyvek nyomták el a megalázott fejedelem szavait. Eddigi függetlensége s elvesztett hatalma lebegtek bizonyynyal lelke előtt.

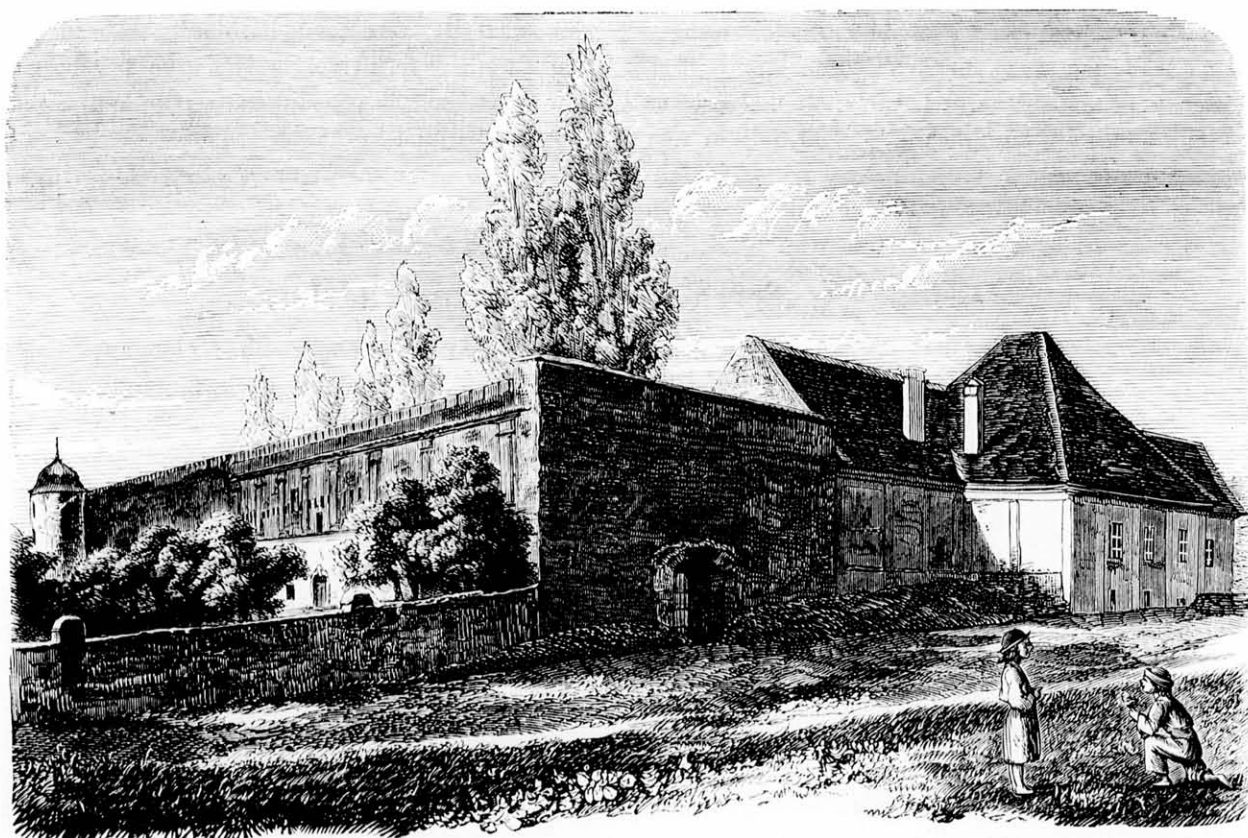
A spanyolok megindult szívvel távoztak el, s az egész uton hazáig csak a fejedelem bőkezűségét s iránta érzett becsülésüket emlegették.

Mióta Cortez az aztékek birodalmának 300,000

lakost számláló fővárosába belépett, többször mérült fel lelkében a kétely, képes lesz-e magát oly lakosság közepett, mely túlhatalmával őt és társait minden órában elnyomhatja, fenntartani, ha a fejedelmet és népet az eddigi babonás tiszteletben, mint minden siker feltételében megtartania nem lehetend? Okosság és önfenntartás egyformán követelték, hogy ez érzelem, a mennyire lehet, gyöngítetlen maradjon. Mielőtt azonban valamely határozott tervben megállapodott volna, személyesen kívánt megismerkedni a város állapotával, helyzetével, segédforrásaival, valamint azon előnyökkel, melyeket egyes helyiségekből netán vonhatott. E

végből engedelmet kért a császártól, palotáját s kiválóbb középületeit szemügyre vehetni.

A mexikóiak régi fővárosa ugyanazon a helyen állt, melyen a mostani Mexikó. Fekvése élénken emlékeztetett Velencére. Kis szigeteken állott a Tekkhuko tavában. De ha valamely azték a Montezuma idejéből láthatná a mai Mexikót, mely mint phönix emelkedett ki az ős Tenocstitlan (Mexikó-város azték neve) hamvaiból, nem ösmerne rá az ősi székvárosra. Azt a tekhhukói tó vize járta keresztül, míg a mai világváros, a vizek apadása és visszavonulása következtében, a tó partjától 14,000 lábnyira, magasan a szárazföldön emelkedik.



Vak Béla neveltetési helye Pécsváradon. (Fénykép után rajz. Strohmüller.)

Pécsvárad s Vak Béla neveltetési helye.

Igénytelen völgybe vezetem olvasóimat. Ha Pécsről kocsink rudját keletnek fordítjuk és ezen irányban megindulunk, — utunk a Mecsek hegylánc mellett visz el; de már messziről szemünkbe tűnik a távolban kéklő Zengő, melynek alján terül el utazási célunk: Pécsvárad.

Közülünk tán senki sincs, ki „Vak Bélát“ ne ismerné. E névvel azonnal eszünkbe jut az is, hogy Bélát Pécsváradon rejtették el könyves Kálmán haragja elől, ki, hogy János nevű fia részére a trónt biztosítsa, öcsesét Álmost elzáratta, s en-

nek fiát Bélát megfosztatá szemei világától. Atyja a dömösi kolostorba záratott, honnan nemsokára — mi úton? nem tudhatni — kiszabadult és a görögökhöz futott; ő pedig, t. i. Béla, Pécsváradon neveltetett.

II. István után Pál püspök és Otmár főispán közbenjárása folytán Vak Béla trónra jutott, a mi így történt:

II. Istvánnak, könyves Kálmán fiának nem levén utóda, ama felszólítására, hogy ajánljon királyul valakit, a nevezett országnagyok, bár félve, Bélát

ajánlák. István Bélát rég holtnak hívén, életbenlétén annyira megörült, hogy neki adományozá azonnal Tolnát, hogy fejedelmileg élhessen. Később a „Nemz. kronika“ szerint nőül vevé 1128-ban a macedoni fejedelem leányát Ilonát, kitől 1129-ben Gejza fia született.

E szerint tehát Pécsvárad történeti nevezetesség; még pedig olyan, mely származását sz. Istvántól veszi, mert ő itt 999-ben apátságot alapított, melyet 1015-ben roppant javakkal és sok jobbágygal a bencéseknek adományozta.

Nevét aligha a közel fekvő Pécstől nem veszi. Azt azonban nem merjük állítani, hogy a képünkön látható kolostor — Béla király nevelési helye — azonos-e azzal, melyet szent. István építtetett, mert építési modorán a későbbi századok nyomai láthatók. E szerint az elsőnek a tatárjárás alkalmával kelle elpusztíttatnia, melynek helyére ez utóbbi építtetett, hogy ki által? nem tudjuk.

E kolostor a város északnyugati oldalán fekszik és tökéletes négyszöget képez; homlokzatán

a kastély várkapu alaku bejárással, keletnek 20' szélességű kőfallal és mély sáncárcokkal van körülvéve, melyek a képünkön is látható torony aljáig huzódnak, fákkel és bokrokkal benöve. Nem messze innen mutogatnak egy kutat, Béla kutját, hova ő kijárt; miután pedig ennek valódiságául semmi történeti adatot nem hozhatunk föl, nem merjük ugyanazonosságát csak azért is vitatni, miután a nép még egyet mutogat „Béla forrása“ címmel, a szőlők között.

Maga a város igénytelen, kis városka, 1800 különféle vallásu földmivelő néppel; de hogy meg akar a kor szellemének felelni, mutatja az 1855-ben épült városháznak nagysága és annak izletes építési modora. Említést érdemelnek azonban a csinos városház tere a szent. háromság szobrával, a kávéház izletes termeivel, mely nagyobb városnak is díszére válnék, a roppant kath. templom, az elhagyatott katonai kórház és temető.

Nyarfi Károly.

II. Rákóczy Ferenc fejedelem végrendelete.

„A teljes Szent Háromságnak: Atyának, Fiának és Szent Léleknek nevében. Én *Ferenc*, a Te kegyelmességéből, óh Istenem! Erdélyországnak keresztény Fejedelme, Rákóczy Fejedeleme, s a Római Szent-Birodalom Fejedelme, Magyarország Réseinek Ura, Székelyek Grófja, Munkácsi és Makovicsai Herceg, Sárosvármegye Örökös Főispánja, Sáros-Pataknak, Tokajnak, Regécnek, Szerencsnek, Lednicének, (Somlyónak, Ecsednek) és Ónodnak Örökös Ura stb.

Ezek azon minőségek és címek, óh Uram, a melyeket Te énnékem részint egy szabad nemzet választása, részint születésem által adál, hogy azokat a Te dicsőségre használjam, és hogy azok segítsenek eljuthatnom a Te Örök Országodba, a melyre engem méltóztattál. Távol legyen tőlem, hogy e hiu minőségekkel és címekkel dicsekedjem; megvallom az én szívemnek alázatosságában, hogy én csak a haragnak gyermeke, s természetemnél fogva por és hamu vagyok Te előtted, annyival inkább, minthogy visszaéltem fönt említett kegyelmességeddel s annyi más testi s lelki javaidal, a melyeket bőségesen árasztál reám. Mert ezeket te ellened fordítván — magam ellen fordítottam, elannyira, hogy szemeid előtt a háládatlanság utálatos szörnyetegéül kell vala látszanom, és nem is reménylhettem vala, hogy hozzád eljuthassak: ha a Te véghetetlen könyörületesség által meg nem térítettél volna Tenmagadhoz,

őszinte vágyat adván szívembe: életemnek hátra levő részét lelkem üdvösségének munkálkodására fordítanom. Ezért, Uram! köszönöm Tenéked, hogy elvevél tőlem a fejedelemséget, s mindazt, a mit a világ javaknak nevez, — és hogy meglátogatál engem mindennemű szomorúságokkal, ellenkezésekkel, üldöztetésekkel, gyaláztatásokkal, rágalmaztatásokkal, melyeket a világ nagyjaitól szenvedtem. Mindenek fölött pedig hálákat adok neked, hogy oly erős ragaszkodást öntöttél belém állapotom kötelességeihez, miszerint elhagyván a csendes és nyugodalmas élet édességeit, lelkemmel és természetes büszkeségemmel ennyire ellenkező országba eljőjtek; mert itt adál nekem alkalmat arra, hogy e büszkeséget megtörjem, hogy lemondjak az emberi elme hiu számításairól, a véges ész tanácsairól, és a földi hatalmakban való bizodalomról, és ne vessem másban reményemet, mint Gondviselésed könyörületes vezérlésében; egy szóval: hogy csak azt akarjam, a mit Te akarsz.

Egy más munkámban, Uram, elmondám már a te irgalmasságodnak cselekedetét én irántam, a nélkül, hogy eltitkoltam volna irántad való háládatlanságomat. Itt csak azért említem azokat, hogy azon szándékunk, a melyhez hozzá fogni akarok, t. i. végrendeletem megírásának megfelelő lelki állapotba iparkodjam helyezni magamat, — a midőn még sem az évek rám nem sulyosodtak, sem pedig úgy testi, mint lelki erőmben elgyengülve nem

vagyok. Mindazáltal a Te könyörülő kegyelmessed folytán jól ismérem állapotom romlandóságát, a ragadós nyavalyák veszedelmeit ¹⁾, és végre kötelességeimet, a melyeknek elmulasztásától leginkább rettegek.

Megmutattad nékem óh én Istenem számos érzékeny példák által mindazon elővigyázatok hiábavalóságát, a melyekkel a legönkényesebb és leg-hatalmasabb Fejedelmek, a legbölesebb és legokosabb emberek élnek vala, végső akarójok végrehajtásának biztosítására. Minden nemzetek törvényei megállapítottak bizonyos, végrendeletek hitelességére és érvényességére megkivántató rendtartásokat. Én azonban oly országban és oly helyzetben vagyok, hogy ezeknek egyikét sem használhatom. Reménylhetem, hogy azon rendelkezések, a melyeket deák nyelven tettem azokról a javokról, a melyeket az országban bírok: hűségesen végre fognak hajtani azok által, a kiket ezzel megbíztam, mert ők engem szeretni látszanak, és mindig hívek voltak hozzám. E helyütt azonban azokról akarok rendelkezni, a mikkel Franciaországban a dicső emlékezetű XIV. Lajos szerződése, kiváltságai és kegyelvei (Brevet) szerint birnom kellene, s a mikre nézve, ha tőlem az igazság megtagadtatik, mindazok, a kiket benned óh Uram, úgy szeretek mint saját gyermekeimet, el lesznek hagyatva a hitetlenek között, azon gyermekek pedig, a kiket nekem Te a természet rendi szerint adál, oly tengődő életet élendnek, a melyet semmi módon sem leszek képes enyhithetni. Szívemnek ömledezésével szólok hozzád óh én Istenem, miután már annyi évekig szólottam az emberekhez, a kik meg nem hallgattak engem; de hinni akarom, miszerint egyedül politikai okok tartóztatták vissza őket, hogy nem támogatták kéréseimet a barátságoknak mindazon gerjedelmei szerint, a melyeket irányomban mindenha tanusítanak. Nem panaszkodom reájok, Uram! és ne vedd olybá, mintha gonoszak akarnék azoknak is, a kik azt óhajtják vala, hogy a keresztény Fejedelmek birodalmaiba való belépés el legyen zárva én előttem; mivel a Te ítéleteid voltak azok fölöttem és az emberek csak végrehajtói valának. És látod is, én Istenem, hogy én mindnyájokat szeretem a te szerelmedért. Kérlek bocsáss meg azoknak, kik engem leginkább üldöztek és rágalmaztak! Mert bizonyára azt hitték, hogy igazságosan cselekesznek, és ha az ő tudatlanságuk nem

menthető Te előtted: bocsáss meg nekik, könyörögök, mert bátran mondhatom, hogy nem tudták, mit cselekvének.

Ezeket irván, szemeim előtt lebeg e világból kiköltözésem, a melyből semmit sem viendek magammal távoztomkor, valamint születésemmel nem hoztam semmit. Minnek is fárasztani magamat ez intézkedések tételével, a melyeknek érvényességére semmi törvényes móddal nem élhetek: ha csak gyermekeim iránt és azok iránt, a kiknek gondját reám bíztad, bölesen rendelt szeretetem nem készítené megtennem mindazt, a mit tennem kell és tehetek: reád bizván Uram, gondját annyi árváknak, a kiket csak fájdalommal hagynék el ily állapotukban, hogyha azon erős hittel és bizodalommal, melyet Te adtál lelkembe, nem reményleném, hogy gondjukat viselened, és hogy én *Hozzád* menedek, a ki mindnyájunknak közös atyja vagy. — Rendelkezni fogok tehát mindarról, a mit Franciaországban igazságosan követelhetni hiszek, úgy mint tényleges és valóságos vagyronról.

Néhai XIV-ik Lajos király megvette volt nékem Máriától, Lengyelország királynéjától a jaraslói ¹⁾ urodalom felét: de azon ország viszonyosságai nem engedték, hogy a szerződés nevem alatt köttessék meg, így azért ott minden Siniawka Erzsébetnek, Lengyelország főtábornoknéjának nevében történt. Bonac marquis, akkor a legkeresztényebb ²⁾ királynak a svéd királynál (XII. Károly) levő követe szerződött volt Bilinski gróffal, a korona főmarechaljával, mint a ki a királyné megbízottja vala. Hogy a főtábornokné csupán nevét kölcsönözte oda: a danckai ³⁾ Gródban hitelesen föl van jegyezve. Én e jóságot az említett urnő neve alatt birtam, egészen a háboru végével Lengyelországba lett visszavonulásig (1711). Tekintetbe vevén, hogy már jó ideig nem kaptam vala Franciaországból semmi subsidiumot: kényszerülve valék még ezüstmiveimet is a háborura fordítani, és mivelhogy semmi segélyforrásból sem merittem, el kellett zálogosítanom jaraslói jóságomat a föntnevezett főtábornoknénak. Ó nekem egy maga és férje által aláírt nyilatkozatot adott: hogy ezen jóság tulajdonjoga az enyém, és hogy a legkeresztényebb király az én számomra vette azt a királynétól. E birtokhoz való jogomat fiamnak, Rákóczy György makovicai hercegnek stb. stb. hagyom, és nagy alázatosan kérem a legkeresztényebb királyt, hogy ha fiam ezen jóság ki-

¹⁾ A Rodostó vidékén, mint egyáltalában az egész keleten igen gyakori pestist érti, mely mellőle több hívei között gróf Eszterházy Antalt is elragadta. T. K.

¹⁾ Jarasló=Jaroslaw, Galiciában. T. K.

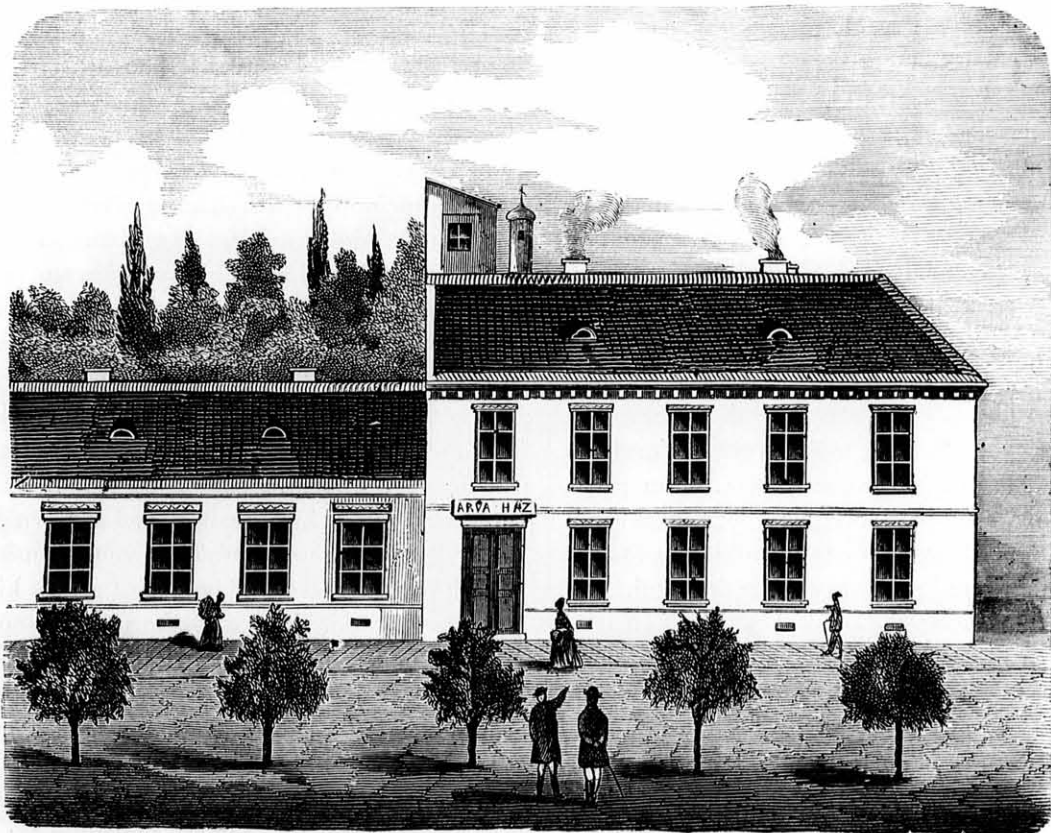
²⁾ A francia királyok címe. T. K.

³⁾ Dancka=Danzig. T. K.

váltása alkalmával jogeselfogások által akadályoztatnók: lengyelországi követe útján segitene őt meg.

Miután már csaknem két évig viseltem Magyarországon a háborút, néhai XIV. Lajos király Desalleurs marquist küldé hozzám, s általa a háború folytatására havonként ötvenezer livrenyi segélypénzt ígér vala nékem. Bonac marquisnak Lengyelországból lett visszahivatása alkalmával egy biztost küldöttem a követhoz, a számadások tiszta hozatala végett. Kitünt, hogy a király nekem hatszázezer livrel tartozik. Párisba érkeztemkor a király ezen összeget a párisi városházára he-

Midőn az 1717-ik évben Törökországba jövék, e kötvényeket Toulouse gróf ur ²⁾ kincstartójára bízta, a ki nekem uti költségeimre két évi kamatot előlegezett. Ezen az abbé (Brenner) nevére szóló kötvények azért az említett kincstárnok kezébe tétettek le. Önkényt megvallom, nem valék ez alkalommal elővigyázó; mert akkor még csak arról sem gondoskodtam volt, hogy a két esztendő leteltével a kötvények kinek adassanak ki. Brenner hatalmába kerítette azokat, mielőtt még rendeleteim megérkeztek volna, s nem akarván bankáromnak, Helissai Keresztelő Jánosnak átadni, megkértem a Régenst, ³⁾ zárassa őt a Bastilleba —



A pest-városi leány-árvaház. (Lásd szövegét a 173. lapon.)

lyezte. Követem Brenner Domonkos abbé ¹⁾ rábeszélte, hogy mivel az ilyen szerződéseket mások neve alatt szokás kötni, és mivel a kamatok fizetése is a, b, c-rend szerint történik: könnyebb s előnyösebb leend reám nézve, hogy ha *Domokos* névre, mint a magam *Ferenc* nevére iratom a szerződést. Beleegyeztem, noha már nyolevankétezer livret „Sárosi gróf” név alatt jegyeztettem föl, mert e címet használtam Franciaországban.

¹⁾ Brenner Domokos, szepesi prépost, Rákóczynak állandó residence a francia udvarnál, Vetésy visszahivatása óta.

a hol azután e boldogtalan kétségbeesésében elvágta a torkát ⁴⁾.

(Vége köv.)

Az 1739-iki francia kiadás után közli:

Thaly Kálmán.

²⁾ XIV. Lajosnak törvénytelen, de adoptált fia, Rákóczynak Franciaországban legbizalmasabb barátja.

³⁾ Orleans herceg, a ki XIV. Lajos halála után, XV. Lajos nagykorúsáig uralkodik vala.

⁴⁾ Ekép mult ki a nagy műveltségű, de búskomorságra hajló férfiú, a ki lázas rohamaiban már azelőtt is több ízben tön öngyilkossági kísérletet.

T. K.

A pest-városi árvaleányház.

Már 1842-ben alapították ugyan Pesten egy városi árvaházat „Josephinum“ névvel fiuk és leányok számára, minthogy azonban ez intézet pénzei kezdetben elégtelenek voltak, másrészt pedig az újabb időkben az elemi iskolákban a fiuknak a leánygyermekektől elkülönítését célzó rendszer hoztatott be s így azoknak elválasztva kellett taníttatniok: azért az intézetbe csak fiukat vettek föl és egy külön leány-árvaház felállítása azon időre halasztatott, midőn majd oly pénzüsszeggel rendelkezhetni, mely annak alapításához szükséges.

1861-dik évi ápril havában Weisz Bernát, akkori városi képviselő szóba hozta, hogy eljött az idő arra nézve, miként Pest leány-árvaházat is alapítson, s hogy Pest lakosságának példát adjon, az intézet alapításához 500 ftal járult, mit oly gyorsan követtek a kegyadományok, hogy az intézetnek 1861. októberében már 18,000 ft tőkije volt, s alig emelkedett az alapítványi tőke ily magasra, Weisz Bernát és Perger Ignác nemeslelkű emberbarátok elnöklete alatt egy kezelési bizottmány alakíttatott, melyben mindketten mint elnökök működtek és jelenleg is működnek; s ezen bizottmány, minthogy az intézet saját házzal nem bírt, Hampel Antal terézvárosi gyárutcai házában helyiséget bérelt, melybe 9 árva leányka vétetett föl ápolás végett.

Az intézet tavalyi összes bevétele 6592 fto t, kiadásai pedig ezek voltak: az ápolónő fizetése 146 ft 66 kr; jutalmazásokra 80 ft; háztartásra 500 ft; az épület föntartására s kerítésre 681 ft; államadó és bélyegdíjakra 50 ft 70 kr, összesen 1674 ft s így a bevétel fölöslege: 4225 ft, az intézet javára tőkésíttethetett. Az árvaház tiszta vagyona 1865 végével 48,027 fto t.

Ezen többször érintett intézetben jelenleg már 17 árva leány részeseül ápolásban, ruházatban, nyilvános iskolai és mindennemű hasznos női munkáinak oktatásban, e célra felvett tanító és felvigyázónő közvetlen vezetése alatt, egyszersmind az oktatást és ápolást illető felügyeletet a követ-

kező asszonyságok és bizottmányi tagok gyakorolják: Ebner Mária, Medetz Mathild, Strohmayr Katalin, Csicsmancay Anna és Ráth Gabriela, kik rendkívüli és dicséretes feláldozással a szegény árvák anyáit pótolják, a miért őket az ég ura legbővebb áldásával áraszsza el.

Szükségesnek látszott azonban az intézet érdekében, hogy ugyanabba ne csak árvák, hanem olyanok is, kiknek még élő szülői vagy rokonai az ápolási költségeket viselni képesek, szintén felvétessenek, és azért ilyenek is a megkívántató kellékek kimutatása után a hely terjedelméhez képest 120 ft évi díj lefizetése mellett felvételtek, úgy hogy jelenleg már három, mint ilyenképen felvett, az intézeti ápolásban részesül.

Minthogy az előrebocsátottakból kitetszik, hogy az intézet növendékeinek száma annak alapítása óta tetemesen növekedett, és az eredetileg Hampel Antal ur házában kibérelt helyiségek már elégségesek nem voltak: szükségesnek látta a bizottmány egy tágasb, a célnak jobban megfelelő helyiségről gondoskodni, és ennek következtében Stoffer Márton és Anna házastársak ugyancsak gyárutcai házában 1865. sz. Jakab napjától egy ily alkalmasabb helyiség ki is béreltetett, az intézet céljára különösen átalakíttatott és használatba vétetett; mely helyiségnek azonfelül, hogy tágasabb, még azon előnye van, hogy kerttel levén összekötve, ez a növendékek egészségi állapotára igen jótékonyan hat. — E helyiségekért járó bér a városi pénztárból fizettetik.

Ujabb időben a kezelési bizottmány arról is gondoskodott, hogy az intézetben a betegek az egészségesektől leendő különválasztása céljából egy külön helyiség rendeztessek be.

A városi tanács és a városi közönség bőkezűségéből már jelenleg is bír az intézet egy üres háztelket a Terézváros külső részében, melynek kiépítése azonban részint a telek távolsága, részint az építéshez megkívántató pénzalap hiánya miatt egész mostanig elhalasztatott.

Egy hét története.

— Március 15. —

Mult szerdán a képviselőházban felolvasták az új választfölrati javaslatot. Az a bizottság készíté, mely kilenc választott tagból állt, ép annyiból, mint a múzsák társasága. E tagok az országgyűlés „valódi belső titkos tanácsosai“-nak nevezhetők, mert csakugyan oly mély titokban tanácsko-

zának, hogy az egészről alig lehetett megtudni valamit, noha nem egy kiméletlen lap hegyezé fölélt, s hallgatózott a zárt ajtóknál, melyek mögött a magyar elmenek és jellemnek ujra egy kitünő terméke ért meg.

Hogy mind a kilenc főt és szívet egy lélek me-

legitette volna : bajos dolog elhinni ; de annyi bizonyos, hogy az egész javaslaton oly egyöntetűség látszik, mint valami remek szobormunkán, melyen műértő szem azonnal fölfedezi — ha ugyan van rajta — az idegen véső minden kis nyomát.

Már az első pontoknál megismertük a mestert, egyszerű, velős, igaz ígérő. Láttuk a szellem fényét, mely most mint egy hajnalfény (előhírnöke a napnak) viraszt a homályos zürzavar fölött. Éreztük a szív melegét, mely tán még a családot is azért tudta nélkülözni, hogy a hazát osztatlanul s így annál melegebben szerethesse. Bámultuk a jellem szilárdságát, mely miní egy köszál nem enged a sima és nyaldosó haboknak. Figyelemmel kísértük az elme járását, mely gondolatait egyenesen és világosan ereszti szálakba, mint a nap az ő termékenyítő sugarait, és nem keresi a csillogó zegezugos fordulatokat, mint a villám, mely csak vakít és kárt okoz, t. i. ott, a hol tud. Láttuk a hatalmas kezet, mely az igazság szilárd magaslatán a logika „vontesövü ágyuit“ úgy tudja fölállítani, hogy egy lövésre tönkre teszi mindazt, a mit ellenében verejtékes fáradsággal felhalmozta.

Egy Shakspeare-bámuló ismerősünk mindig azt a tragédiát tartja legjobbnak, melyet a nagy britt költőtől utoljára olvasott. Így vagyunk mi mindnyájan Deák F. államirataival. Valahányszor ő beszél vagy ír, mindig azt halljuk, sohasem volt nagyobb, mint épen az utósó alkalommal. Jele, hogy ő mindig föl bir emelkedni föladata színvonalára, s teljesen megfelel mindig annak, a mit várnak tőle.

Ez új fölírat ha jobban tetszik, mint az első, onnan van csupán, mert most már közelebbi érdekkel karol föl, s mily remeken! Az igazság és jogérzet hatalmas kifejezései az ildom legszelidebb s engesztelékenyebb hangjaival párosulnak benne. Oly világosság ömlik el az egészen, hogy ezután lehetetlen lenne tisztán nem látni még azoknak is, kik egyáltalában nem kívánnak tisztán látni, habár igen emelkedett szempontokon vélik magukat. S e mellett oly meggyőző hang, melyről azt szeretjük hinni: lehetetlen, hogy meg ne hallgatassék.

A fölírat lényeges részét annak vitatása képezi, hogy törvényeket lehetetlen módosítani azok elismerése nélkül, s hogy a már kártékony tönkelegből más Ariadne-fonál nem vezethet ki, mint a felelős miniszterium és megyék helyreállítása.

Az egész nagy művet az a józan demokratikus szellem fényesíti meg, mely az újabb korszak beálltával minden szabadelvű ember és minden előretörekvő nép éltető levegőjét képezi, s mely midőn

le van is szorítva a törvényhozás teréről, ezer utat talál magának egyesülésekben, hogy elveit és irányát érvényesítse.

A 47-tes testületi kormányzat, ez avult, roska-tag eszme, e hazajáró lélek, az ódon aristokratikus törekvések e képtelen célja, — teljesen el van ítélve e fölíratban. Az — úgy mond — csak az országos sérelmek halmazát növelé, s önvétkei a Felség sérthetlen palástjával takargatta.

Képzelmük, hogy e kifejezésekre a „Pesti Hirnök“ minden szürke hajaszála mint mered az ég-re! mert ez az a végső zug, hol ama többé el nem érhető cél utáni törekvések még hangot kapnak. Ez a mi politikai don Quixotte-jaink száraz csontu, de azért sokszor rugkapáló Rozinanteja. Itt akarják föltámasztani a halottakat s elásni az eleveneket. Itt szeretnék felforgatni a természet rendjét, hogy a ma után tegnap következzen. Itt hivatkoznak sokan (vagy legalább kevesen sokféle cég alatt) a népre, melynek érdekeit pedig egyes családok holtigtartó kis királyságainak kívánnak feláldozni. Mily törekvések, vagy nem is annyira törekvések, mint rángatózások. Az elmúlt éj szürkületi ködének tehetlen harca a támadó nappal; a csontvázak lázadása az élők ellen; a homok-óra versenye a vilámkint szárnyaló gözmozdonnyal. Hogy nem támad egy magyar Cervantes, mely ez elkésett s idejüket mult eszméket kigunyorozza?

De térjünk vissza a képviselők termébe, hol új arcokkal is találkozunk. A közép padok már úgy megteltek, hogy maholnap az egész rajnak át kell röpülni az — országházba. Ime, amott egy patriarkhális ősz fej mosolyog eléggülten a fölírat magas pontjai fölött. Ez erős, régi szabásu alakban Dózsa Elekre ismerünk. Közel hozzá Zeyk Károly, a kitünő erdélyi szónok, alig győzi szorongatni a feléje nyult üdvözlő kezeket. Szikár arcán együtt ülnek az erély és nyájasság. A román képviselők padjain is van egy kis szaporodás, egy pár kabát, mely kirí az atillák közül.

Mind egyforma figyelemmel hallgatják Csen-gery Antalt, ki a fölíratot nem csupán olvassa, hanem nyomatékos hangsúlyozással értelmezi. Egy hang sem vesz el belőle, s minden eszme a maga teljességében domborul ki előttünk.

Oly csönd van, a milyen csak templomban lehet. A szegény hölgyek, kik elkésve érkeznek a karzatokra, udvariatlan pisszegés tárgyai. Ha valaki egyet köhint, (pedig ez esős, sáros, hurutos időben bizony nem csoda), elszégyeli magát, mert egyszerre sok szem tekint feléje. Valamennyi fej előre van hajolva, s a felső karzatok hátsó sorai-

ban minden tenyér hangfogóként szerepel a fülek körül.

A pontok utáni helyeslő éljen rövid határt szab magának, nehogy egy következő szót könnyelműleg el találjon temetni, s csak akkor tör ki a lelkesülés, midőn a majd három óranegyedig tartó felolvasásnak vége van. Ekkor a márvány falak riadó éljenektől vizshangoznak, s a közép és baloldalakon számosan állnak föl, tisztelettel hajolva meg Deák Ferenc felé, ki észre sem látszik venni, hogy ez ünneplő éljen ő neki szól.

Majd *Szentiványi Károly*, az elnök, egyenesül föl, s kéri a házat: engedjék meg, hogy az országos tanácskozást néhány perere „fölfüggeszthesse“, miközben egy örvendetes tárgyat akar előadni.

Éreszavából oly melegség árad, mely mindenkit figyelemre készit.

A Kunságból — mint mondja — egy hálairatot küldtek be hozzá, hogy azt egy ülés alkalmával a febr. 22-diki nagy szónoknak, Deák Ferencnek, nyujtsa át. A mai nap a legalkalmasabb erre. A tisztelet és mélyen érzett barátság az elnök szavaiba az ékesszólás ritka hevét vegyítik. „Kis körtől származott ugyan e hálairat, — említi többi közt, — de az érzés, mely szülte, az egész országé.“

Lehetlen volt megindulás nélkül hallgatni a könyekig meghatott ösz elnököt, midőn az égtől azt az áldást kérte, hogy tartsa meg nekünk minél hosszabb ideig a nagy hazafit, kire hazánknak legnagyobb szüksége van.

A teremben mindenki fölállt, midőn az elnök a piros kötésű aranyos emlékiratot átnyujtá Deák Ferencnek, ki a nagy jellemek szerénységével jegyzé meg, hogy úgy fogadja e jelenést, mintha egészen zárt körben történt volna, miután az országos ülések sokkal magasabb fontosságúak, sem hogy abban egyes képviselőnek bármily érdemeit is kitüntetni szabad volna.

A szerénység ez igaz vonása egyik lényeges részét képezi e nagy ember jellemének, ki a népszerűséget soha sem kereste, s ki után a népszerűség maga ment, hogy fölemelje és soha meg ne váljék tőle, mintha különösen büszke volna rá, hogy ily erős jellemet kerített birtokába.

E nap története háttérbe szoritja a hét egyéb eseményeit.

Pedig a zeneidény e héten foglalt csak tért igazán. Mult vasárnap philharmoniai hangverseny volt a zenészségélyző egylet javára, — fájdalom — oly kis közönség előtt, hogy e jótékony előadás veszteséggel járt. Pedig Liszt egyik legsikerültebb nagy zenekari költeményét („Les preludes“) hallottuk; az A-moll symphoniát Mendelsóhtól,

e kecses szelleme költőtől, kit tán bölesőjében már játszó tündérek ringattak; egy jó igyekezetű, de kevés sikerű magyar nyitányt Bräuer, helybeli egyházi karmestertől; Beethoven „Ah perfido“ nagy drámai áriáját, *Carina* k. a. egyik bravurdarabját; s *Adelburg* lovagtól a „*Zrinyi-nyitányt*“ (egész új művet), mely reményt nyujt, hogy e dalmű a magyar zeneirodalomban örvendetes jelenség leend. Adelburgnak van képzelme, zenei jártassága és érzéke a hősi zenéhez. Azt a Laudon korabeli ódon hősi dalt, melyet főmotivumul használt, ügyesen tudta többféle formában keresztül vinni, noha egy-egy formánál kelletén túl időzött. De ez többnyire közös hibájuk a pályakezdőknek, kik a mit egyszer megmarkoltak, nem eresztik el addig, míg egészen ki nem zsákmányolták.

Sokkal nagyobb sikere volt a keddi műkedvelői hangversenynek, melyet a redout nagy termében a bölesőde javára főrangúak rendeztek. A terem egészen megtelt, s az előkelő világ teljes fényében jelent meg.

E hangversenynek egy igen meglepő jelensége is volt: *báró Ambrózy Mária* k. a., ki a Verdi „Két Foscari“-jából vett dallamot s egypár magyar népdalt oly elragadólag énekelt, hogy a közönség nem győzte tapsolni és éljenezni. A legszebb mély hang, párosulva könnyűséggel, izlés és szenvedély, művészi futamok és trillák, s a mi mindennél több — igazi drámai kifejezés, e fiatal bárónőt még a szinpadok deszkáin is ritka tünémenynyé tennék. Ha a világ nem volna annyira elfoglalva politikai gondjaival, — akkor most ő lenne mindenütt a közbeszéd tárgya. Így is százan meg százan fogják fájlalni, hogy az az istenadomány, melyben e fiatal nő részesült, a dísztermek rejtett kincse marad, holott a világra nézve a múzsa koszorúja mindig többet ér, mint a bárói cimer koronája. Ugyane hangversenyben gr. *Csekonics Margit* szépen zongorázott, *Reményi* magát multa fölül, oly gyönyörűen hegedült, gr. *Zichy-Gatterburg* Gabriela és gr. *Széchényi-Hoyos* Marietta kedvesen énekeltek; *Humann Olga* k. a. pedig (a színészi képezde növendéke) a „Sevillai borbély“ egy dalát oly tiszta csengő hangon és kifejezőleg énekelte, hogy egész örömmel gondoltunk jövőjére.

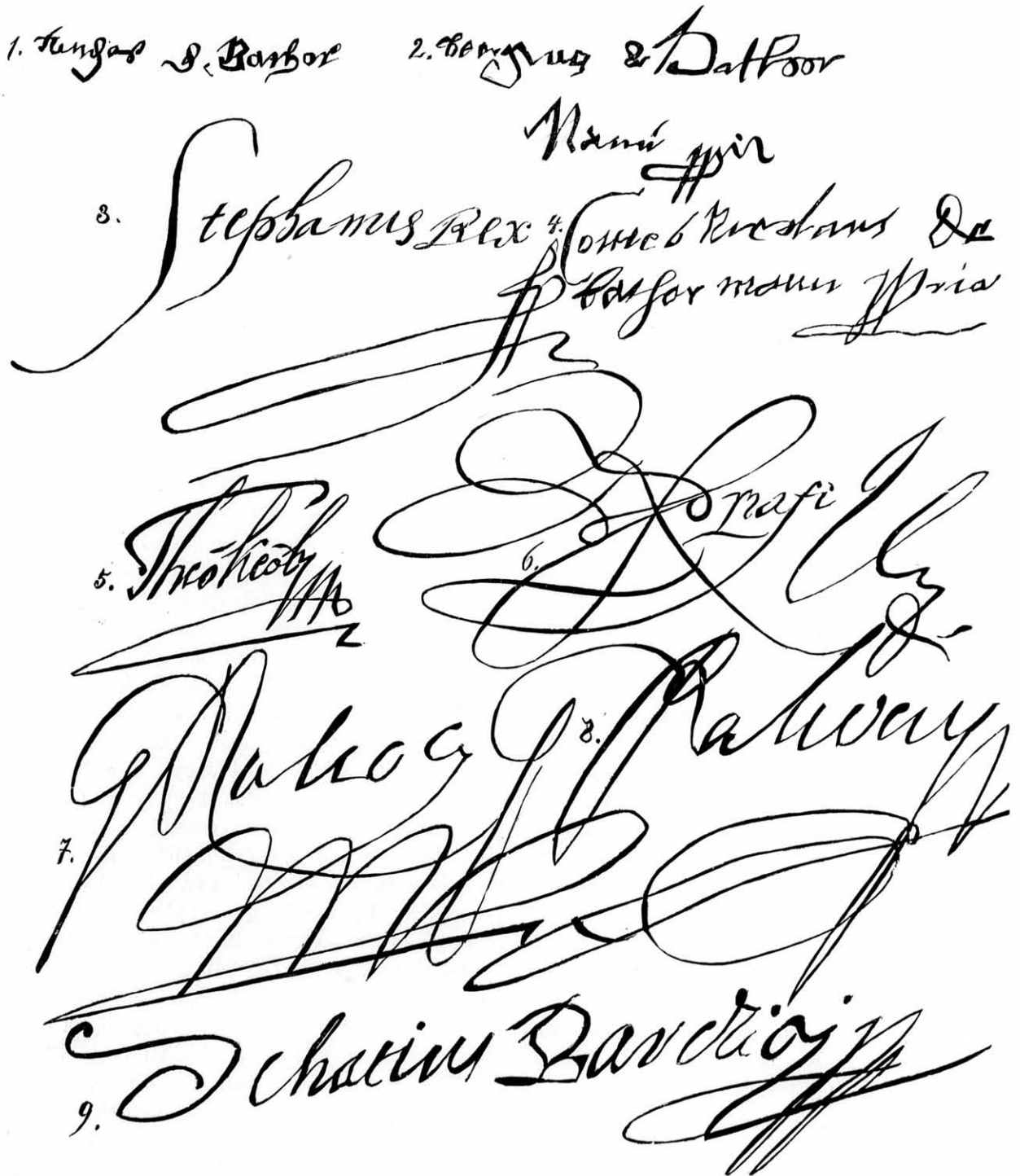
A színházi képezde vizsgái is most folynak, *Schumann Klára* is e napokban adá zongora-hangversenyét. Részvétellel és tisztelettel fogadták, mely minden időben megillet oly hölgyet, kinek nevezetessége nem csupán abból áll, hogy Schumann Róbert özvegye, hanem főképen abból, hogy a klasszikai zeneművek egyik legkitünőbb magyarázója.

Vadnai Károly.

Nevezetes névalírások.

V.

— Közli Lehoczky Tivadar és Bucilla Elek. —



1. *Andreas de Bathor* (Báthory András) 1499-ből. — 2. *Georgius de Bathor*, 1499-ből. — 3. *Stephanus Rex*, (Báthory István leagyel király és Erdély fejedelme,) a vilnai várból, 1579. jun. 10. dikéről. — 4. *Comes Nicolaus de Bathor*, (Báthory Miklós,) 1575-ből. — 5. *Gróf Thököly Imre*, 1682-ből. — 6. *Appafi Mihály* fejedelem, 1682-ből. — 7. *I. Rákóczy György*, Gyulafehérvár, 1646 márc. 14.-ről. — 8. *II. Rákóczy György* 1651-ből. — 9. *Achatius Barczaij* (Baresay Ákos,) 1659-ből.



szekerét, és még sem adták el hazájukat, sőt éltöket hozák annak szabadságáért, valahányszor kellett, áldozatul. — És nekünk apáinknál kisebbeknek lennünk nem szabad, de kisebbek lenni nem is akarunk. S pedig nemcsak mi, e kiseded kör tagjai, érezünk így; így éreznek — semmi kétségünk benne — velünk együtt minden jászok és kunok; így a népek milliói, érdektársaink, testvéreink.“ A felirat tárgyalására hétfő, azaz márc. 19-dike van kitzítve.

— (A képviselőház márc. 15-ki ülésében) gr. Teleki Domokos maroszeiki, Turi E. háromszéki és b. Kemény J. alsófehérmegyei képviselők megbízó levelei mutattak be és egy indítvány olvastott föl, melyben több képviselő a nemzetiségi kérdés megoldására 30 tagu bizottmány kineveztetését hozza javaslatba. Ezután Hollán E. olvasott föl jelentést a Kende Kanut nagykarolyi képviselő ügyében tartott vizsgálatot illetőleg, a kinek megválasztatását az állandó igazolási bizottmány semmisesé nyilvánítja; a ház azonban nagy többséggel Kende Kanutot az igazolt képviselők sorába igttatni rendelte.

— (Zemplénmegye hölgyei) gr. Andrassy Gyulát, mint a képviselőház alelnökét, oly koszorúval fogják megtisztelni, mely aranynyal áttört ezüstből készül.

— (Akadémiai kiadások gyámolítása.) Legf. rendelettel — addig is, míg az országgyűlés ez ügyben netán egyébre is kiterjedő s nagyobb összeget határozna — a m. akadémia történeti s régiségi könyvkiadásaira, 1867-re és 1868-ra, évenként 10—10,000 ft utalványoztatott az országos pénztárból, olyformán, hogy ez összeg hat tizede a történeti kuttók, négy tizede pedig régiségtani tárgyak kiadására fordittassék.

— (Fiuméből) írják, hogy ott még mindig növekszik a lelkesedés Fiuménak Magyarországgal való közvetlen egyesítése mellett. Körülbelül 2000 magyar nemzeti zászlót rendeltek meg a fiuméiak, hogy az egyesülés napján ezekkel diszitsék fel városukat. A magyar nemzeti színű kokárdákat szelvényben osztogatják.

—v.— (Asbóth János igen érdekes utleírása) „Egy bolyongó tárcájából“ címmel e napokban hagyja el a sajtót s így figyelmeztetjük a közönséget, hogy a két kötetben, 40 iven megjelenő műre még előfizethetni ngos. Asbóth Lajoshoz Lugosra (Krassó-megyében) címzett levelekben. A könyvek bérmentesen tognak megküldetni.

— (48.) Egy figyelmes hírlapolvasó azt a megjegyzést tette, hogy a második, valamint az első válaszfelirati javaslat épen 48 szakaszra oszlik. Ime ez esetleges körülmény is az ország kívánságát jelzi.

— (Az állatkert telkén) még ez év folytán elkészítnek több építményt, jelesen a következőket: vendéglőt, gépházat és raktárt; az állatok számára pedig majomházat, bagolyvárat, papagálytanyát, tevelakot, kecskék és juhok istállóját. A társaság többféle állat megszerzésére is tett lépéseket.

—v.— (Pallini Lukey Nándor kamarás nejét,) a nem magyar születésű, de magyarrá vált, testben lélekben bájós striteci Deym Ludmilla grófnőt

Császárné ő felsége febr. 25-dikén csillagkeresztes hölgygyé kinevezni méltóztatott.

— (Trichin-pör.) Két pesti orvos, miután disznókban hasztalan keresték, egy patkányban fedeztek föl valami állatotkat, melyeket ők trichineknek tartottak. Több orvosi tekintély ellenkezőleg vélekedett, s tolyt a harc pro et contra. Most oda látszik eldőlni, az izgatottságban levő sertéskereskedők és vendéglősök nagy öröme, hogy a patkányban talált fonalóc-férges csakugyan nem a trichinek fajából valók.

— (A „Siccle“) című szabadelvű párisi lap részvényesei közgyűlésökben elhatázzák, hogy e lap számára nagy palotát építenek, mely az olvasók számát méltóan képviselje. Nálunk, nagy Magyarországon még a „Pesti Napló“ sem álmodhat ilyesmiről.

— (Zrinyi-ünnepély Poroszországban.) Colbergben az ottani tanoda igazgatója Stier Theofil, ki nyelvűnkét jól ismeri s akademiánkknak is tagja, febr. 26-án egész Zrinyi-ünnepélyt tartott. Bevezetésül elmondá a Zrinyi nemzetség történetét; azután saját jeles fordítása szerint mutatóványokat olvasott föl Zrinyi Miklós hőskölteményéből. A német hallgatóság mindezt nagy érdekeltséggel fogadta.

— (A bukaresti forradalomról) írják, hogy az már régóta előre volt készítve, de a vezetők mindent a legnagyobb erélylyel és titoktartással intéztek. A forradalom céljaira egy jótékony cél ürügye alatt gyűjtöttek adakozásokat, melyre maga Kuza is megkerestetvén, 4300 aranyat ajándékozott, s így saját pénzével mozdítá elő letaszittatását a fejedelmi székről. Az összeesküvők, midőn szobájába törtek, azt sem engedték meg, hogy az okmányok aláírása végett az ablaknál levő asztalhoz menjen, attól tartván, hogy kiabálni talál; hanem az egyik összeesküvő hátán kellett aláírnia a lemondási okmányt. Obrenovicsné nem volt más ruha, mint egy férfi ing Kuza ruhatárából. Az őrt álló vadászok közt összeesküdt tisztetek voltak közlegény egyenruhába átöltözve.

— (A megbukott oláh fejedelem) és környezetére vonatkozólag folyvást újabb pikáns részletek kerülnek napvilágra. Mint tudva van, ama végzetes éjszakán Kuzával együtt Liebrecht is elfogatott, a posták és távirdek igazgatója, s egyszersmind a fejedelemnek jobb keze. Engedélyt nyerni, szerződést kötni a kormánnyal nem lehetett addig, míg e hú szolga ki nem vette az adót ilyesmi után. Lakásában egy vas pénzesládát találtak, melyet az ideiglenes kormány lefoglalt. Éjszaka egy lefátyolozott hölgy jelenik meg a háznál, s 200 Napoleon-aranyat ajánl az őrizeten levő tisztnek, ha megengedi, hogy a nála levő kulcsossal a ládát felnyitva, egy pár irományt vehessen ki abból. A tiszt azonban nem hajtott a kérésre. Másnap az új kormány küldöttjei felnyitják a ládát, s mit találnak benne? egy rakás szerelmes levelet, és több mint 3 millió piasztert. Az előbbiekből kitűnt, hogy voltaképen Liebrecht az atyja a Kuza által fiának fogadott s gyöngéden ápolt gyermeknek. A papirosok azt is bizonyítják, hogy a mellettök heverő pénz igaztalan uton jutott Liebrecht ládjába; job-

bára megvesztésekből oly vállalatok létrehozásáért, melyek a népet sujtották. Kuza neje el akar válni férjétől, s a kormány engedelmével visszatér Ruginosába, Moldvába. — Kuza Pesten át Bécsbe utazván, itt egy napot időzött s ezalatt az „Angol királynő“ vendéglőben volt szállva.

— (Hugo Viktori „A tenger munkásai“) című legújabb regényeért, melynek magyar fordítása a francia eredetivel egyszerre fog megjelenni, Párisból rendkívül fényes ajánlatokkal árasztották el. A versenyt egy lap-kiadó azzal kezdte meg, hogy egy tárcáért ezer frankot, összesen az egész regényért körülbelül 80,000 frankot ígért. Ily nagy összeget lap még nem ajánlott egy írónak sem. Hanem alig hallotta ezt még egy másik, rögtön 100,000 frankot kínált. Utoljára azzal végződött a verseny, hogy Millaud kinyilatkoztatta, mikép ő 30,000 frankkal többet ad, mint a másik, legyen bármily magas az utóbbinak ajánlata; sőt egy szerződéssel kínálta meg Hugo Viktori, mely szerint 200,000 frankot fizet a regényért, hogy a tárcában közölhesse, és 300,000 frankot a regény kiadhatása jogáért könyvalakban, azaz összesen fél millió frankot.

— (Az ausztriai hadsereg létszáma.) Hivatalos kimutatás szerint múlt évben az ausztriai hadseregben 17,438 törzs, főtiszt és hivatalnok volt; a hadcsapatok létszáma az altisztól lefelé: 548.818. Ezek közül az altiszteken kívül 54,776 tud írni és olvasni. A hadtengerészetnél, mely 66 gőz és 244 hajóból s több száz kisebb naszádból állt, az összes létszám 20,268.

— (Levellorzás a pápánál.) Külföldi lapok azon hírt közlik, — melyről az örökvárosban nagy titkolódással sutognak, — miszerint a szent atya íróasztaláról az osztrák császár, s a belga király sajátkezű levelei eloroztattak volna.

— (Szerzetesek lázadása a sinai hegyen.) Alexandriai hírek szerint, a sinai hegyen a szt.-Katarina-zárdában levő ó-görög hitű szerzetesek főnökökre, Cyrillus érsekre megharagudván, összeesküdtek ellene, egy nap csak többen rátámadtak, s a zárda tömlöcébe hurcolák. Az érsek egyik híve jelentést tett e különös eseményről Kairóba, mire az alkirály katonaságot küldött ki, hogy a szerzetesek közt a rendet helyreállítsák.

— (A polgári házasság ellen) egy folyamodvány nyújtatott be közelebb a badeni kamarához. Ezt Oberginpern helységéből a katolikus asszonyok és leányok mind aláírták, s egész határozatban tiltakoznak a polgári házasság behozatala ellen, melyben zsidók is egyesülhetnének keresztényekkel.

Irodalom.

— (Pfeiffer Nándor kiadásában) ily című röpirat jelent meg: „Észrevételek Tisza Kálmánnak „Parlamenti felelős kormány és megyei rendszer“ című munkája fölött.“ Irta Pfendeszácz Károly, h. ügyvéd. Jóravaló szabadelvű röpirat ez, mely Tisza Kálmán mellett harcol s a felelős kormány üdvösségét behozni kívánja.

— (A Roboz által szerkesztett „Somogy“) első száma megjelent, gondosan szerkesztett tartalommal, melyből leginkább azt emeljük ki, hogy a Dunántul érdekeit igyekszik mindenekelőtt szem előtt tartani. Roboz tapintatát már az általa

alapított és szerkesztett „Zala-sómagyi közlönyben“ is kimutatta, mely lap ezentulra alkalmasint feleslegessé vált, minthogy a Dunántul legjobb szellemi erőit a „Somogy“ körül látjuk összecsoportosulni. Ez új lap megjelenik minden héten Kaposvárott, s előfizetési ára egész évre 5 frt., félévre 3 frt, s négy óra, azaz jul. 1-ig 2 frt.

— („Az erdőszeti és gazdasági lapok“) második füzeté megjelent, melynek kiváló cikkei közül „Az erdőkre káros rovarokról,“ — „Olcsó termelés, takarékos gazdálkodás,“ — „Szarvasmarhatenyésztésünk érdekében“ — „Milyen termőhelyet és kezelést kíván a vörösfenyő?“ — „A mag-trágyázásról“, — „Az erdei magvak áztatása“ s „Jegyzetek a bánáti tölgyerdőkről“ címűeket emlitjük meg. — Figyelmeztetjük erdőszeti és gazda-közönségünket ezen derék folyóiratra, mely most már 5-dik évfolyamát éli. Előfizethetni rá Wagner Károly főerdész urnál N.-Bányán, vagy a szerkesztő, Sporzon Pál urnál Budán, (vár 155. szám.) Évenként 12 füzet jelenik meg, s előfizetési ára 5 frt. Egyik cikkét a medvékről mi is átvesszük.

— (Az erdélyi múzeum-egyletnek évkönyvei) Brassai által szerkesztett III. kötetének 2-dik füzetét megkaptuk, melyben szintén számos jeles dolgozattal találkozunk, melyek közül a természetrajziak közül gr. Lázár Kálmántól a „Kétes távozó“, Hermann Ottótól a „Falco subbuteo“ és az „Állattani közlések“ stb. cikkeit, a régészet és történetiek közül különösen P. Szathmáry Károly, Torma Károly, Fináli Henrik és Schmidt Vilmos közleményeit emlitjük fel.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: márc. 18. *Dalos Pista*, 19. *Gutenberg*, 20. *Afrikai nő*, 9-szer. 21. *Egy nimród baklövése*, 1-ször. 22. *Alarcos bál*, 23. *Edda*, 2-ször. 24. *Rigoletto*, Rabatinszky M. búcsu-fellépte.

Szerkesztői üzenetek.

— *Szabadkára*: C-nak. A cikk érdekes lenne, de a fordítás nem elég szabatos, s némely helyütt homályos.

— *Pesten*: J. D-nek. Megérdemelné a gondosabb kidolgozást.

— *Dentára*: H. V-nek. Ama csodaszerű fakínóvést sziveskedjék csak bizvást felküldeni, hozzája mellékelte leirással együtt, s mi azt örömmel bemutajtuk a természettudományi társulatnak, vagy kívánata szerint átszolgáltatjuk a nemzeti múzeum természetiek tárnak.

— *Nagy-Somkutra*: Megkaptuk. Erőt s kitartást óhajtunk.

— *Kis-Kőrösrre*: G. K-nak. Van biz itt még elég, hanem azért az ujoncok is berukkolhatnak. Egyébiránt a hadsereg sem áll csupa „nehéz“ vértesekből, hanem vannak benne „könnyebb legények“ is.

— *Zala-Egerszegre*: T. V-nak. A fénykép jó, s hogy azt mielőbb kiadhassuk, kérjük a leírás beküldését is. R. F. adatai alkalmasint használhatók lesznek.

— *Ceglédre*: L. G-nak. Helyes. Kívánata szerint oda fogják küldeni.

— *Pesten*: V. K-nak. Szebben van ez megénekelve az „Este van, este van, kiki nyugalomba“ címűben Aranytól, s ezt egyuttal tanulmányul is ajánljatjuk.

— *Verebélyre*: B. I-nek. Átadtuk. Ha tudjuk az eredményt, írunk.

— „A gyilruk történetét“ közölni fogjuk.

— *Boroszlóba*: X. Y-nek. Már későn érkezett; el nem évült részeit azonban jövő számunkban adjuk. Szivesen látjuk önt ezentul is.

— *Kaposvárra*: Mi nem emléksziünk rá, hogy bárhol is olvastuk volna; egyébiránt majd még utána járunk bővebben s akkor megírjuk az eredményt.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *N.-Váradra*: Sz. B-nak. K. S. ur részére azért késett a lap elküldése, mert az előfizetési összeget csak most kaptuk meg. — *Sőjtőrrre*: Rendben lesz. — *Lepsényre*: Cs. Ó. 1 ft. 30 krért megkaphatni.

(Folytatása a mellékleten.)